

Wprowadzenie

Reakcje z pierwotnej próbki (wstępne rozpoznanie przy przeprowadzaniu analizy)

-barwa i odczyn r-ru (bezbarwny r-r nie zawiera: $\text{Fe}(\text{CN})_6^{4-}$, $\text{Fe}(\text{CN})_6^{3-}$, CrO_4^{2-} , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, MnO_4^-) (w silnie kwaśnym r-rze nie ma: NO_2^- , SO_3^{2-} , CO_3^{2-} , S^{2-} i CN^-)	próba 0
- reakcja z AgNO_3 (barwa osadu, działanie światła) i rozp. produktów w HNO_3	1
- reakcja z BaCl_2 i rozp. produktów w kwasie mineralnym (np. HNO_3)	2
- próba z rozcieńczonym kwasem mineralnym/np. 2MHCl (wydzielanie gazów lub zapach)	3
- działanie stężonym kwasem siarkowym (na suchą, odparowaną próbkę)	4
- reakcja z rozcieńczonym roztworem KMnO_4 w środowisku kwaśnym H_2SO_4 (obecność średnich i słabych reduktorów/po podgrzaniu)	5
- reakcja z I_2 (obecność mocnych reduktorów)	6
- reakcja z I^- (najlepiej w środowisku kwaśnym/ H_2SO_4) (obecność utleniaczy)	7

Uwaga! Na podstawie wyniku prób 1 i 2 ustalono podział anionów na grupy wg Bunsena:

I analiza	I gr.	Cl^- , Br^- , I^- , CN^- , SCN^- , $\text{Fe}(\text{CN})_6^{4-}$, $\text{Fe}(\text{CN})_6^{3-}$, ClO^-	Ag^+ wytrącają osad nierozp. w rozc. HNO_3 Ba^{2+} osadu nie wytrącają
	II gr.	NO_2^- , S^{2-} , CH_3COO^-	Ag^+ wytrącają osad rozp. w HNO_3 Ba^{2+} osadu nie wytrącają
	III gr.	CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$, $\text{C}_4\text{H}_4\text{O}_6^{2-}$, BO_2^-	Ag^+ wytrącają biały osad rozp. w HNO_3 Ba^{2+} wytrącają biały osad rozp. w HNO_3
II analiza	IV gr.	$\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$, CrO_4^{2-} , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, AsO_3^{3-} , AsO_4^{3-} , PO_4^{3-}	Ag^+ wytrącają barwny osad rozp. w HNO_3 Ba^{2+} wytrącają osad rozp. w HNO_3
	V gr.	MnO_4^- , NO_3^- , ClO_3^- , ClO_4^-	Ag^+ osadu nie wytrącają Ba^{2+} osadu nie wytrącają
	VI gr.	SO_4^{2-} , F^- , SiF_6^{2-}	Ag^+ osadu nie wytrącają Ba^{2+} wytrącają osad
-	VII gr.	SiO_3^{2-}	Ag^+ wytrącają żółty osad rozp. w HNO_3 Ba^{2+} wytrącają biały osad rozp. w HNO_3

Ćwiczenie 32: Przyporządkowanie anionu do grupy oraz określenie właściwości utleniająco – redukujących (anion z zestawu: Cl^- , Br^- , I^- , SCN^- , $\text{Fe}(\text{CN})_6^{2-}$, $\text{Fe}(\text{CN})_6^{3-}$, CH_3COO^- , NO_2^- , CO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$, SO_3^{2-} , BO_2^-).

A. Na podstawie podanego niżej postępowania ustal, do której grupy należy każdy anion z zestawu: Cl^- , Br^- , I^- , SCN^- , CH_3COO^- , NO_2^- , CO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$, SO_3^{2-} , BO_2^- (próba 1 i 2)

Postępowanie:

- Niewielkie ilości roztworu anionu przenieść do dwóch probówek.
- Do jednej probówki dodać kroplami AgNO_3 , do drugiej BaCl_2 .
- Obserwować wytrącanie lub nie wytrącanie osadu.
- Do wytrąconego osadu dodać 1M HNO_3 , obserwować ewentualne jego rozpuszczenie.

Zapisz równania wszystkich wykonanych reakcji oraz obserwacje.

B. Określ właściwości utleniająco-redukujące anionów (UWAGA! Tylko dla tych, dla których będzie zachodziła reakcja). W tym celu przeprowadź dwie reakcje:

a) z KMnO_4 w środowisku kwaśnym (**próba 5**)

b) z KI w środowisku kwaśnym (**próba 7**)

Zapisz obserwacje i równania reakcji. Uzupełnij współczynniki w oparciu o bilans elektronowy.

Ćwiczenie 33: Badanie rozpuszczalności soli srebra wybranych anionów I grupy

W osobnych probówkach wytrąć osady: AgCl, AgBr, AgI oraz AgSCN. Zapisz równania reakcji.

Zbadaj rozpuszczalność osadów w: stężonym $\text{NH}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$, $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$

Uzupełnij tabelkę i zapisz równania reakcji.

	kolor	+ $\text{NH}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$	+ $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$
AgCl			
AgBr			
AgI			
AgSCN			

Ćwiczenie 34: Reakcje jonów I^- , Br^- z wodą chlorową.

A. Do niewielkiej ilości roztworu KI dodaj chloroform tak by wyraźnie były widoczne dwie warstwy. Dodajemy wody chlorowej. Energicznie wytrząsamy. Obserwuj zabarwienie warstwy chloroformowej. Zapisz obserwacje i równanie reakcji.

B Do niewielkiej ilości roztworu KBr dodaj chloroform tak by wyraźnie były widoczne dwie warstwy. Roztwór zakwaszamy kwasem solnym i dodajemy wody chlorowej. Energicznie wytrząsamy. Obserwuj zabarwienie warstwy chloroformowej. Zapisz obserwacje i równanie reakcji.

C Zmieszaj niewielkie ilości roztworu KBr i NH_4SCN . Dodaj chloroform tak by wyraźnie były widoczne dwie warstwy. Roztwór zakwaszamy kwasem solnym i dodajemy wody chlorowej. Energicznie wytrząsamy. Obserwuj zabarwienie warstwy chloroformowej. Zapisz obserwacje i równanie reakcji. Wyjaśnij wynik doświadczenia. Zaproponuj sposób wykrycia tych jonów obok siebie.

Ćwiczenie 35: Identyfikacja mieszaniny anionów: Cl^- , Br^- , I^-

W próbówce wirówkowej zmieszaj niewielką ilość anionów Cl^- , Br^- , I^- (roztwór R1)

Oddzielenie jonów Cl^- od jonów Br^- , I^-

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodawaj kroplami $AgNO_3$ do całkowitego wytrącenia osadu. Odwiruj, sprawdź całkowitość wytrącenia, oddziel osad (O1) od roztworu. Zapisz jonowo odpowiednie równania reakcji. Do osadu (O1) dodaj $(NH_4)_2CO_3$, dobrze wymieszaj bagietką, oddziel osad (O2) od roztworu (R2). Zapisz jonowo odpowiednie równania reakcji. Zachowaj próbkę z osadem (O2) do sprawdzenia (P1).

Potwierdzenie obecności jonów Cl^-

Do roztworu (R2) dodaj 6M HNO_3 do wytrącenia białego osadu. Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę z osadem do sprawdzenia (P2).

Potwierdzenie obecności jonów I^- i Br^-

Do niewielkiej ilości roztworu wyjściowego (R1) dodajemy chloroform tak by wyraźnie były widoczne dwie warstwy. Roztwór zakwaszamy kwasem siarkowym i dodajemy wody chlorowej. Energicznie wytrząsamy. Fioletowe zabarwienie warstwy chloroformowej świadczy o obecności jonów I^- . Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę do sprawdzenia (P3).

Przeprowadź powyższe postępowanie ponownie. Następnie dodawaj kolejne porcje wody chlorowej, energicznie wytrząsając. Zmiana zabarwienia warstwy chloroformowej z fioletowej na żółtą lub żółto-pomarańczową świadczy o obecności jonów Br^- . Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę do sprawdzenia (P4).

Ćwiczenie 36: Wykrywanie obok siebie jonów SCN^- i $[Fe(CN)_6]^{4-}$

Wykonanie próby bibułowej:

- Bibułę filtracyjną (sączek) umieścić na parownicze w taki sposób, aby jego brzegi oparły się na krawędzi parowniczy.
- Następnie za pomocą pipetki plastikowej nanosimy roztwory na środek sączka w odpowiedniej kolejności. W tym celu nabieramy roztwór do pipetki i jej końcówką dotykamy środka bibułki, aby powstała mokra plamka o średnicy ok. 2 cm. Roztworu nie powinno być za dużo, a pomiędzy kolejnymi kroplami roztworów należy zachować odstęp około 1 min. Pomiedzy nanoszeniem różnych roztworów pipetkę trzeba przemywać wodą destylowaną.

Wykonać w parach trzy próby bibułowe identyfikacji:

- jonów $[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{4-}$
- jonów SCN^-
- mieszaniny jonów $[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{4-}$ i SCN^-

W tym celu przygotować próbki z roztworami A, B i C oraz z mieszaniną FeCl_3 i H_2SO_4 rozcz. i H_2O dest.(do przemywania pipetki). Na bibułę nanieść roztwór FeCl_3 i H_2SO_4 , a następnie roztwór z próbki A. Odstawić do wyschnięcia, obserwować zmiany na bibule, zapisać je wraz z odpowiednimi równaniami reakcji. Czynność powtórzyć w taki sam sposób z roztworami B i C.

Ćwiczenie 37: Właściwości utleniająco – redukujące jonu NO_2^-

A. Przeprowadź reakcję jonów NO_2^- z jonami I^- w środowisku kwaśnym (**próba 7**)

B. Przeprowadź reakcję jonów NO_2^- z jonami MnO_4^- w środowisku kwaśnym (**próba 5**)

C. Przeprowadź reakcję jonów NO_2^- z pyłem cynkowym w środowisku zasadowym. Podczas ogrzewania mieszaniny zidentyfikuj wydzielający się gaz.

D. Przeprowadź reakcję jonów NO_2^- z roztworem FeSO_4 i rozcieńczonym H_2SO_4 .

E. Przeprowadź reakcję jonów NO_2^- ze stałym NH_4Cl . W jaki sposób stwierdzisz zakończenie reakcji? Przeprowadź odpowiedni test.

Sposób i warunki przeprowadzenia reakcji opisane są w podręczniku.

Dla wszystkich doświadczeń zapis obserwacje i równania reakcji dobierając współczynniki w oparciu o bilans elektronowy. Uzupełnij tabelkę.

	+	środowisko	produkt z azotem	stopień utlenienia azotu
NO_2^-	I^-			
NO_2^-	MnO_4^-			
NO_2^-	Zn			
NO_2^-	FeSO_4 , roz. H_2SO_4			
NO_2^-	NH_4Cl			

Ćwiczenie 38: Reakcje zapachowe CH_3COO^-

A. Przeprowadź reakcje jonów CH_3COO^- z 1M H_2SO_4 . Zbadaj zapach po reakcji. Zapisz równanie reakcji (**próba 3**).

B. Przeprowadź reakcje jonów CH_3COO^- etanolem (lub metanolem) w obecności stężonego H_2SO_4 . (sposób wykonania w Kocjanie). Zbadaj zapach po reakcji. Zapisz równanie reakcji.

Ćwiczenie 39: Wybrane reakcje jonów CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$

A. Przeprowadź reakcje jonów CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ z 1M H_2SO_4 . Zapisz równania reakcji (**próba 3**)

B. Przeprowadź reakcje jonów CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ z KMnO_4 , w środowisku kwaśnym (w razie potrzeby ogrzewaj). Zapisz równania reakcji (bilans elektronowy) (**próba 5**)

C. Przeprowadź reakcje jonów CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ z I_2 , w środowisku kwaśnym. Zapisz równania reakcji (bilans elektronowy) (**próba 6**)

D. Przeprowadź reakcje jonów CO_3^{2-} , SO_3^{2-} , $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$ z jonami Ca^{2+} . Sprawdź rozpuszczalność powstałego osadu w kwasie octowym. Zapisz równania reakcji.

Uzupełnij tabelkę:

	CO_3^{2-}	SO_3^{2-}	$\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$	
+ 1M H_2SO_4				wydzielający się gaz (próba 3)
+ KMnO_4 ,				odbarwienie? (próba 5)
+ I_2				czy zachodzi reakcja? (próba 6)
+ Ca^{2+} ,				czy wytrąca się osad?
				czy się rozpuszcza w CH_3COOH ?

Ćwiczenie 40: Reakcja charakterystyczna na jon BO_2^- . Pokaz wykonywany przez prowadzącego.

Umieścić na parownicze parę kropli jonów boranowych. Odparować do sucha. Do suchej pozostałości dodaj parę kropel stężonego H_2SO_4 (**próba 4**) oraz alkohol (metylowy lub etylowy). Zawartość parownicy podpalić. Obserwować barwę płomienia.

Ćwiczenie 41: Analiza kontrolna mieszaniny anionów grup I-III

Ćwiczenie 42: Wybrane reakcje jonów $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-} , ClO_3^-

A. Przeprowadź reakcje jonów $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-} , ClO_3^- z roztworem $BaCl_2$. Zapisz równania reakcji. Zbadaj rozpuszczalność powstałych osadów w rozcieńczonym HNO_3 . Zapisz równania reakcji (**próba 2**)

B. Przeprowadź reakcje jonów $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-} , ClO_3^- z $KMnO_4$, w środowisku kwaśnym. Zapisz równania reakcji (bilans elektronowy) (**próba 5**)

C. Przeprowadź reakcje jonów $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-} , ClO_3^- z I_2 . Zapisz równania reakcji (bilans elektronowy) (**próba 6**)

Uzupełnij tabelkę:

	$S_2O_3^{2-}$	AsO_2^-	PO_4^{3-}	NO_3^-	SO_4^{2-}	ClO_3^-	
+ Ba^{2+}							osad, kolor (próba 2)
							+ HNO_3
+ $KMnO_4$,							odbarwienie ? (próba 5)
							produkt reakcji
+ I_2							odbarwienie? (próba 6)
							produkt reakcji

Ćwiczenie 43: Przyporządkowanie anionu do grupy oraz określenie właściwości utleniająco – redukujących (anion z zestawu: $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-})

A. Ustal do której grupy anionów należy anion obecny w roztworze otrzymanym od prowadzącego (po jednym anionie w dwóch probówkach) (**próba 1 i 2**)

Postępowanie:

- Niewielkie ilości otrzymanych roztworów przenieść do dwóch probówek
- Do jednej probówki dodać kroplami $AgNO_3$, do drugiej $BaCl_2$
- Obserwować wytrącanie lub nie wytrącanie osadu
- Do probówek gdzie wytrącił się osad dodać 1M HNO_3 , obserwować ewentualne rozpuszczenie osadu.
- Na podstawie wykonanych reakcji ustalić do której grupy analitycznej należy anion.
- To samo postępowanie wykonać dla drugiego roztworu

Zapisz równania wszystkich wykonanych reakcji oraz obserwacje.

B. Ustal czy otrzymany anion to reduktor czy utleniacz. W tym celu przeprowadź reakcje z $KMnO_4$ w środowisku kwaśnym oraz z KI w środowisku kwaśnym. Zapisz obserwacje i równania reakcji. Uzupełnij współczynniki w oparciu o bilans elektronowy (**próba 5 i 7**)

Ćwiczenie 44: Wybrane reakcje jonów AsO_2^- , PO_4^{3-}

A. W oddzielnych probówkach przeprowadź reakcje jonów AsO_2^- , PO_4^{3-} z mieszaniną magnezową ($MgCl_2$, NH_4Cl , NH_3H_2O). Zapisz równania reakcji i obserwacje.

B. Przeprowadź reakcje jonów AsO_2^- , PO_4^{3-} z $(\text{NH}_4)_2\text{MoO}_4$ w nadmiarze stężonego HNO_3 (Do $(\text{NH}_4)_2\text{MoO}_4$ dodawaj kroplami stężony HNO_3 aż do rozpuszczenia powstałego osadu. Następnie dodaj niewielką ilość badanych jonów). Zapisz równania reakcji i obserwacje.

Ćwiczenie 45: Reakcje jonów AsO_2^- , $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$ z AKT

Przeprowadź reakcje jonów AsO_2^- i $\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$ z AKT w środowisku silnie kwaśnym (zakwasz HCl). Ogrzewaj 10 minut na łaźni wodnej. Obserwuj postać i kolor powstałych osadów. Zapisz równania reakcji.

Ćwiczenie 46: Reakcje jonów NO_3^- , ClO_3^- z pyłem cynkowym

A. Przeprowadź reakcję jonów NO_3^- z pyłem cynkowym w środowisku zasadowym (dodać NaOH). Ogrzewaj mieszaninę w parownicze tak długo aż wydzielający się gaz zabarwi zwilżony papierek lakmusowy. Zapisz równanie reakcji (bilans elektronowy)

B. Przeprowadź reakcję jonów ClO_3^- z pyłem cynkowym w środowisku kwaśnym (3M HNO_3). Ogrzewaj. Następnie odlej małą część roztworu i dodaj do niej AgNO_3 . Zapisz równania obu reakcji (redoks).

Ćwiczenie 47: Reakcja obrączkowa dla NO_3^-

Przeprowadź reakcję jonów NO_3^- z roztworem FeSO_4 w środowisku stężonego H_2SO_4 (sposób wykonania w Kocjanie). Zapisz obserwacje i równania reakcji.

Ćwiczenie 48: Identyfikacja mieszaniny anionów: $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-}

W próbówce wirówkowej zmieszaj niewielką ilość anionów $S_2O_3^{2-}$, AsO_2^- , PO_4^{3-} , NO_3^- , SO_4^{2-} (roztwór R1).

Potwierdzenie obecności jonów $S_2O_3^{2-}$

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj kilka kropli HCl. Oczekaj 5 minut. Zapisz obserwacje i jonowo równanie reakcji. Zachowaj próbkę do sprawdzenia (P1).

Potwierdzenie obecności jonów AsO_2^-

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj AKT. Zakwasz stężonym HCl. Ogrzewaj na łaźni wodnej 10 minut. Zapisz obserwacje i jonowo równanie reakcji. Zachowaj próbkę do sprawdzenia (P2).

Potwierdzenie obecności jonów PO_4^{3-}

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj mieszaniny magnezowej. Zapisz obserwacje i jonowo równanie reakcji. Zachowaj próbkę do sprawdzenia (P3).

Potwierdzenie obecności jonów SO_4^{2-}

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj $Sr(NO_3)_2$. Dobrze wymieszaj i dodaj jeszcze trochę $Sr(NO_3)_2$. Oddziel osad od roztworu. Do osadu dodaj 1M HCl. Dobrze wymieszaj. Jeśli osad nie rozpuszcza się całkowicie świadczy to o obecności jonów SO_4^{2-} . Zapisz jonowo równania reakcji. Zachowaj próbkę do sprawdzenia (P4).

Potwierdzenie obecności jonów NO_3^-

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj 6M NaOH. Dodaj odrobinę pyłu cynkowego. Ogrzewaj. Nad wylotem próbki trzymaj zwilżony wodą papierek wskaźnikowy. Obserwuj niebieskie zabarwienie. Zapisz jonowo równania reakcji i zachowaj próbkę i papierek do sprawdzenia (P5).

Ćwiczenie 49: Analiza kontrolna mieszaniny anionów grup IV-VII

Ćwiczenie 50: Identyfikacja mieszaniny anionów: Cl^- , Br^- , I^- , CO_3^{2-} , NO_3^- , SO_4^{2-}

W próbówce wirówkowej zmieszaj niewielką ilość anionów Cl^- , Br^- , I^- , CO_3^{2-} , NO_3^- , SO_4^{2-} (roztwór R1)

Oddzielenie jonów Cl^- , Br^- , I^-

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodawaj kroplami 1M HNO_3 aby usunąć jon CO_3^{2-} . Sprawdź czy roztwór ma odczyn kwaśny i dodaj AgNO_3 . Odwiruj, sprawdź całkowitą wytrącenia, oddziel osad (O1) od roztworu. Zapisz jonowo odpowiednie równania reakcji.

Oddzielenie jonów Cl^- od Br^- , I^-

Do osadu (O1) dodaj $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$, dobrze wymieszaj bagietką, oddziel osad (O2) od roztworu (R2). Zapisz jonowo odpowiednie równania reakcji. Zachowaj próbkę z osadem (O2) do sprawdzenia (P1).

Potwierdzenie obecności jonów Cl^-

Do roztworu (R2) dodaj 6M HNO_3 do wytrącenia białego osadu. Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę z osadem do sprawdzenia (P2).

Potwierdzenie obecności jonów I^- i Br^-

Do niewielkiej ilości roztworu wyjściowego (R1) dodajemy chloroform tak by wyraźnie były widoczne dwie warstwy. Roztwór zakwaszamy kwasem siarkowym i dodajemy wody chlorowej. Energicznie wytrząsamy. Fioletowe zabarwienie warstwy chloroformowej świadczy o obecności jonów I^- . Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę do sprawdzenia (P3).

Przeprowadź powyższe postępowanie ponownie. Następnie dodawaj kolejne porcje wody chlorowej, energicznie wytrząsając. Zmiana zabarwienia warstwy chloroformowej z fioletowej na żółtą lub żółto-pomarańczową świadczy o obecności jonów Br^- . Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj próbkę do sprawdzenia (P4).

Potwierdzenie obecności jonów CO_3^{2-}

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj 6M HNO_3 . Umieść probówkę na łaźni wodnej i obserwuj wydzielanie się bąbelków gazu. Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj probówkę do sprawdzenia (P5)

Potwierdzenie obecności jonów SO_4^{2-}

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj 6M HNO_3 do całkowitego usunięcia jonów węglanowych. Dodaj $BaCl_2$. Obserwuj wydzielanie się białego osadu. Zapisz jonowo równanie reakcji i zachowaj probówkę do sprawdzenia (P6)

Potwierdzenie obecności jonów NO_3^-

Do niewielkiej ilości roztworu (R1) dodaj 6M $NaOH$. Dodaj odrobinę pyłu cynkowego. Ogrzewaj. Nad wylotem próbówki trzymaj zwilżony wodą papierek wskaźnikowy. Obserwuj niebieskie zabarwienie. Zapisz jonowo równania reakcji i zachowaj próbówkę i papierek do sprawdzenia (P7)

Ćwiczenie 51: Rozdział i identyfikacja jonów w znanej mieszaninie rozpuszczalnych soli

Zestaw 1: mieszanina A: $Cd(NO_3)_2 + NaCl$, mieszanina B: $Co(NO_3)_2 + FeCl_3$

Zestaw 2: mieszanina A: $NaNO_3 + CuSO_4$, mieszanina B: $AlCl_3 + Zn(NO_3)_2$

Zestaw 3: mieszanina A: $Co(NO_3)_2 + SbCl_3$, mieszanina B: $NaCl + NaClO_3$

Zestaw 4: mieszanina A: $MnCl_2 + NH_4NO_3$, mieszanina B: $(NH_4)_2C_2O_4 + FeCl_3$

Zestaw 5: mieszanina A: $AlCl_3 + KI$, mieszanina B: $FeCl_3 + NH_4NO_3$

Ćwiczenie wykonać w parach. Zmieszać wskazane przez prowadzącego roztwory soli (jeden zestaw na parę). Na podstawie zdobytej do tej pory wiedzy i umiejętności zaproponować sposób rozdziału i jednoznacznej identyfikacji jonów zawartych w mieszaninie. Przedstawić swój pomysł prowadzącemu. Po akceptacji wykonać zaproponowane reakcje. Zapisać równania reakcji i obserwacje.

Ćwiczenie 52: Identyfikacja jonów w nieznanym mieszaninie rozpuszczalnych soli.

Każdy student otrzymuje trzy nieznanne mieszaniny rozpuszczonych soli. Ćwiczenie polega na ustaleniu, które zestawy otrzymano do identyfikacji. Zapisać tok postępowania i wszystkie wykonywane reakcje (również te negatywne).

Możliwe zestawy:

- NaCl
- KCl
- CaCl₂
- CH₃COONa
- MgSO₄
- Na₂CO₃
- Na₂SO₄
- NaCl+KCl
- NaCl+Na₂CO₃
- KCl+Na₂CO₃
- KCl+MgCl₂+NaCl
- NaCl+KCl+Na₂CO₃
- CaCl₂+NaCl+MgCl₂
- K₂SO₄+CaCl₂+NaCO₃+MgCl₂
- CH₃COONa+CaCl₂+MgSO₄+KCl
- CH₃COONa+CaCl₂+MgCl₂+KCl

Ćwiczenie 53: Określanie tożsamości jonów (Farmakopea VII-IX (2008-2013)).

Badanie tożsamości wg Farmakopei Polskiej należy wykonywać w probówkach. Odczynniki bezwzględnie należy dodawać w podawanej kolejności. Obserwacje prowadzi się (jeżeli przepisy nie stanowią inaczej) po 3 minutach. Zmętnienie białe należy obserwować na czarnym tle a zmętnienie barwne na matowym białym tle. Do oznaczeń stosuje się 1 ml analizowanego roztworu o stężeniu 10 g/l.

Przed przystąpieniem do systematycznej analizy ocenia się następujące parametry:

a) właściwości fizyczne (stan skupienia, barwa)

b) odczyn roztworu

Określanie tożsamości jonów:

Wykonaj poniżej podane próby na roztworach otrzymanych od prowadzącego (3 roztwory). Określ tożsamość jonów obecnych w roztworze.

1. Jon chlorkowy

Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 0,1 molowego roztworu azotanu (V) srebra. Wytrąca się biały serowaty osad. Sprawdzić rozpuszczalność powstałego osadu w 10% amoniaku. Osad powinien wytrącić się na nowo po zakwaszeniu roztworu kwasem azotowym (V).

2. Jon bromkowy

Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 10% kwasu solnego, kilka kropel roztworu chloraminy T i wytrząsnąć z 2 ml chloroformu. Zaobserwować zmianę zabarwienia warstwy chloroformowej (żółte lub żółtopomarańczowe).

3. Jon jodkowy

A. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 10% kwasu solnego, kilka kropli 10% azotanu (III) sodu i wytrząsnąć z 2 ml chloroformu. Zaobserwować zmianę zabarwienia warstwy chloroformowej (różowe).

B. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 0,1 molowego roztworu azotanu (V) srebra. Wytrąca się żółty osad. Potwierdź, że dany osad nie rozpuszcza się 10% w amoniaku i kwasie azotowym (V).

4. Jon siarczanowy (VI)

A. Do 1 ml analizowanego roztworu dodać 0,5 ml 1 molowego roztworu chlorku baru. Wytrąci się biały osad, nierozpuszczalny w kwasie solnym.

B. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 10% roztworu octanu ołowiu (II). Zaobserwuj wytrącanie się białego osadu.

5. Jon węglanowy

Do 1 ml próby dodawać 10% kwas solny do momentu wydzielania się pęcherzyków gazu, następnie do próby dodać kilka kropli wody wapiennej lub 10% roztworu wodorotlenku baru. Powinien wytrącić

się biały osad.

6. Jon azotanowy (V)

1. Do 1 ml próby dodać 3 ml świeżo przyrządzonego 2% roztworu siarczanu żelaza (II), następnie podwarstwić (dodać i nie mieszać) 3 ml stężonego kwasu siarkowego (IV). Na granicy warstw powstanie ciemnobrunatny pierścień.

7. Jon octanowy

A. Do 1 ml próby dodać 3 krople 10% roztworu chlorku żelaza (III) – powstaje ciemnoczerwone zabarwienie.

B. Do 1 ml próby dodać równą objętość stężonego kwasu siarkowego (VI), 1 ml etanolu (metanolu) i ogrzać – z roztworu wydziela się zapach octanu etylu.

C. 1 ml próby ogrzewać z 0,5 ml stężonego kwasu siarkowego (VI) – wydziela się zapach kwasu octowego.

8. Jon fosforanowy

A. Do 1 ml próby dodać kilka kropli azotanu (V) srebra – powstaje żółty osad rozpuszczalny w kwasie azotowym (V) i amoniaku.

B. Do 1 ml próby dodać 1 – 2 krople stężonego kwasu azotowego (V), kilka kropli molibdenianu amonowego i ogrzać – powstaje żółty osad.

9. Jon sodowy

Do 1 ml próby dodać 1 ml roztworu heksahydroksoantymonianu potasowego – powstaje biały, krystaliczny osad.

10. Jony potasu

Do 1 ml próby dodać 0,5 ml przygotowanego na świeżo roztworu heksanitrokobaltanu (III) sodu o stężeniu 2% – powstaje żółty osad.

11. Jon wapniowy

Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 4% roztworu szczawianu amonowego; powstaje biały, krystaliczny osad, rozpuszczalny w kwasie solnym.

12. Jon żelaza (II)

A. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 15% roztworu wodorotlenku sodu – powstaje zielony osad, przyjmujący szybko zabarwienie brunatne.

B. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml 10% kwasu solnego i trzy krople 1% roztworu heksacjanożelazianu

(III) potasu – powstaje ciemnoniebieski osad.

13. Jony cynku

A. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml AKT w środowisku zasadowym i 0,5 ml 2M kwasu octowego – powstaje biały osad nierozpuszczalny w kwasie octowym.

B. Do 1 ml próby dodać 0,5 ml kwasu solnego (20%) i 0,5 ml roztworu heksacyjanożelazianu (II) potasu – powstaje biały osad zmieniający barwę na żółtobrunatną, nierozpuszczalny w kwasie solnym.

Ćwiczenie 54: Określanie tożsamości jonów w preparatach farmaceutycznych (Farmakopea VII-IX (2008-2013)).

Wykonaj analizę podanych preparatów farmaceutycznych podobnie jak w podanym przykładzie:

***Kalium iodatum* – stosowany w płynach ifuzyjnych**

Postać i właściwości: bezbarwne kryształy lub biały proszek, bez zapachu

pH 10% roztworu 5,0 – 7,0

Rozpuszczalność: substancja bardzo łatwo rozpuszcza się w wodzie

Określenie tożsamości

A. Substancja daje reakcje na jon potasowy – żółty osad

B. Substancja daje reakcje na jon jodkowy - różowe zabarwienie warstwy chloroformowej

Sól Karlsbardska - *Sal Carolinum artificiale*

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości jonów:

Sól Emska – *Sal Ems artificiale*

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości jonów:

Sól Vichy – Sal Vichy artificiale

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości jonów:

Zincum sulfuricum - preparat ściągający

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

A. 0,125 g substancji rozpuścić w 2,5 ml wody, dodać 3 krople 15% roztworu wodorotlenku sodowego; powstaje biały, bezpostaciowy osad, rozpuszczalny w nadmiarze odczynnika; następnie dodać 3 krople roztworu siarczku sodowego – powstaje biały osad.

B. Potwierdzenie tożsamości jonów

Magesium sulfuricum – preparat przeczyszczający

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

A. 0,05 g substancji rozpuścić w 2,5 ml wody, dodać 1,5 ml 10% amoniaku - powstaje biały osad. Następnie dodawać 10% roztwór chlorku amonowego do rozpuszczenia osadu i dodać 1 ml 10% roztworu wodorofosforanu sodowego; powstaje biały osad.

B. Potwierdzenie tożsamości jonów

Magesium oxydatum – preparat alkalizujący sok żołądkowy

Postać i właściwości (rozpuszczalność w kwasach i w wodzie):

Określenie tożsamości:

A. 0,05 g substancji rozpuścić w 1 ml 10% kwasu solnego, dodać 1,5 ml wody i 1,5 ml 10% amoniaku; powstaje biały osad. Następnie dodawać 10% roztwór chlorku amonowego do rozpuszczenia osadu i dodać 1 ml 10% roztworu wodorofosforanu sodowego – powstaje biały osad.

B. 0,05 g substancji rozpuścić w 1 ml 10% kwasu solnego, dodać kroplę 0,5 molowego roztworu dwuchromianu potasowego, 0,5 ml eteru i wytrząsać – nie powinno powstawać niebieskie zabarwienie warstwy eterowej.

Cuprum sulfuricum – preparat przyżegający

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

A. 0,125 g substancji rozpuścić w 5 ml wody i dodać 3 krople 10% amoniaku - powstaje niebieskawozielony osad, rozpuszczalny w nadmiarze odczynnika

B. Potwierdzenie tożsamości jonów

Roztwór chlorku wapniowego do wstrzykiwań - Injecto Calcii chlorati

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości jonów:

Aqua Calcis – preparat przeciwzapalny alkalizujący

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

A. Preparat mętnieje po zagotowaniu, a po ostygnięciu w znacznym stopniu się przejaśnia.

B. Preparat w zetknięciu z powietrzem pokrywa się białą błonką i stopniowo mętnieje

C. Potwierdzenie tożsamości jonów

Hydrogenium peroxidatum 30%

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

Do 1 ml preparatu dodać 9 ml wody:

a) do 3 ml roztworu dodać 1 ml stężonego kwasu siarkowego (VI) i powoli kroplami 0,5% roztwór nadmanganianu potasu – roztwór odbarwia się i wydziela się obficie tlen.

b) do 1 ml roztworu dodać 0,2 ml 16% kwasu siarkowego (VI), 2 ml eteru, 0,2 ml 5% roztworu dichromianu potasowego i wytrząsnąć – warstwa eterowa zabarwia się na ciemnoniebiesko

Nadmanganian potasu - Kalium hypermanganicum

Postać i właściwości:

Określenie tożsamości:

0,005 g substancji rozpuścić w 5 ml wody (roztwór ma fioletowe zabarwienie) i dodać 1 ml 16% kwasu siarkowego (VI):

a) do 2 ml roztworu dodać 0,5 ml 3% nadtlenku wodoru – roztwór natychmiast odbarwia się;

b) do 2 ml roztworu, ogrzanego do temperatury około 80 ° C, dodać 0,5 ml 1% roztworu kwasu szczawiowego – roztwór prawie natychmiast odbarwia się

Ćwiczenie 55: Analiza mieszaniny kationów i anionów.

Przeprowadź rozdział i identyfikację mieszaniny jonów otrzymanej przez prowadzącego. (kationy I-V i aniony I-VI)

Ćwiczenie 56: Analiza kontrolna mieszaniny kationów i anionów.